

I

(Resolutioner, rekommendationer och yttranden)

YTTRANDEN

EUROPEISKA EKONOMISKA OCH SOCIALA KOMMITTÉN

477:E PLENARSESSIONEN DEN 18 OCH 19 JANUARI 2012

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Eftergymnasial yrkesutbildning som ett attraktivt alternativ till högre utbildning" (initiativytttrande)

(2012/C 68/01)

Föredragande: **Vladimíra DRBALOVÁ**

Den 20 januari 2011 beslutade Europeiska ekonomiska och sociala kommittén att i enlighet med artikel 29.2 i arbetsordningen utarbeta ett initiativytttrande om

"Eftergymnasial yrkesutbildning som ett attraktivt alternativ till högre utbildning".

Facksektionen för sysselsättning, sociala frågor och medborgarna, som svarat för kommitténs beredning av ärendet, antog sitt yttrande den 16 december 2011.

Vid sin 477:e plenarsession den 18–19 januari 2012 (sammanträdet den 19 januari) antog Europeiska ekonomiska och sociala kommittén följande yttrande med 208 röster för, 7 röster emot och 10 nedlagda röster.

1. Slutsatser och rekommendationer

Rekommendationer till Europeiska kommissionen

1.1 EESK uppmanar kommissionen att uppmana medlemsstaterna att uppnå de långsiktiga och kortsiktiga mål som fastslås i Bryggekommunikén och att **förbättra yrkesutbildningens kvalitet och effektivitet så att den blir attraktivare och mer relevant**. Arbetsmarknadens parter på alla nivåer måste även fortsättningsvis spela en aktiv roll i Köpenhamnsprocessen och bidra till uppnåendet av de kortfristiga målen.

1.2 EESK uppmanar kommissionen att föra samman Bologna-processen och Köpenhamnsprocessen till en enda samordnad strategi. Denna samverkan kommer att bidra till att ge människor de färdigheter de behöver för att kunna nå sin fulla potential ur utvecklings- och anställbarhetssynpunkt.

1.3 EESK anser att kommissionen måste fungera som plattform för statistisk dokumentation och övervakning av läget i de

olika medlemsstaterna. Kommissionen bör skapa en plattform för att göra det möjligt att utbyta exempel på god praxis.

1.4 EESK välkomnar kommissionens strävan att införa nya instrument och initiativ men anser att man först och främst måste utvärdera det som redan har genomförts, så att man undviker en överlappning av olika instrument och ser till att redan befintliga program och åtgärder genomförs korrekt och fullständigt.

Rekommendationer till medlemsstaterna

1.5 Det är missvisande att låta det antal ungdomar som börjar studera på högskolenivå utgöra den enda indikatorn vid utformningen av utbildningspolitiken, eftersom det enbart i viss utsträckning har relevans i förhållande till arbetsmarknadens kompetensbehov. Det måste råda balans mellan utbildnings- och yrkesutbildningssystemen.

1.6 Bryggekommunikén och Köpenhamnsprocessen måste genomföras på ett effektivt sätt, och medlemsstaterna måste bidra till uppnåendet av EU:s övergripande mål i fråga om att öka andelen personer med utbildning på högskolenivå eller motsvarande till 40 %, **vilket även gäller yrkesutbildning**.

1.7 Man måste ta fram finansiella och icke-finansiella incitament för företag – särskilt små och medelstora företag, mikro-företag och hantverksföretag – så att både grundläggande yrkesutbildning och fortbildande yrkesutbildning blir attraktivare, företagen engageras och utbildningsinstitutionerna samarbetar med näringslivet.

1.8 Omfattande främjande åtgärder bör vidtas för att systematiskt öka erkännandet i samhället av eftergymnasial yrkesinriktad utbildning.

1.9 Man måste ställa studievägledningstjänster till förfogande som är mer effektiva och bättre anpassade till arbetsmarknadens och ungdomarnas behov, bl.a. individualiserad rådgivning till funktionshindrade. Det är mycket viktigt att attityderna hos ungdomar, deras familjer och rådgivare ändras så att de inte längre ser en universitetsutbildning som den enda nyckeln till arbete.

Rekommendationer till näringslivets organisationer

1.10 Näringslivsorganisationerna bör i samarbete med andra arbetsmarkandsparter delta aktivt i rådgivnings- och studievägledningssystemen, eftersom de är lämpade att ge information om olika yrkesutbildningsalternativ och möjligheterna på arbetsmarknaden. De bör hjälpa utbildningsanordnarna att utveckla ett arbetsintegrerat lärande och nya metoder.

1.11 Branscher och företag måste erbjuda fler praktikplatser och lärlingsmöjligheter samt uppmuntra sina anställda att dela med sig av sina kunskaper och sin erfarenhet till praktikanter och lärlingar, eller att tillfälligt arbeta som lärare på yrkesutbildningar.

Rekommendationer till utbildningsinstitutionerna

1.12 Utbildningsinstitutionerna måste få ett större förtroende när det gäller att knyta kontakter med näringslivet, och de måste inse behovet av ett konstruktivt samarbete och värdet av den erfarenhet som finns utanför institutionerna.

1.13 De bör ha ett närmare samarbete med olika näringslivssektorer och ta fram ett bredare utbud av metoder för ett arbetsintegrerat lärande. Det krävs en flexiblere inställning till yrkesutbildning.

1.14 Kvaliteten på lärare och handledare måste garanteras. De bör vara väl förtrodda med arbetsplatsens växlande behov. Lärare och utbildare bör uppmuntras att praktisera vid företag.

Rekommendationer till arbetsmarknadens parter

1.15 EESK uppmanar organisationerna för arbetsmarknadens parter att ta sitt ansvar, att agera proaktivt i processen och att ta alla tänkbara metoder och verktyg till hjälp för att göra eftergymnasial yrkesutbildning mer attraktiv (genom t.ex. sektors-specifika arbetsmarknads- och kompetensråd).

1.16 Arbetsmarknadens parter på alla nivåer bör på ett passande sätt genomföra de åtaganden som deras gemensamma arbetsprogram ligger till grund för, samt bidra till att samtliga EU-instrument på yrkesutbildningsområdet genomförs och tillämpas på nationell nivå.

Rekommendationer till enskilda individer och det civila samhällets organisationer

1.17 Människor bör bli medvetna om att högskoleutbildning inte nödvändigtvis är någon garanti för sysselsättning och att man bör överväga andra effektiva alternativ. De måste inse sitt eget ansvar i fråga om att göra väl genomtänkta utbildningsval. I slutändan bör de känna sig så pass säkra på sig själva att de är redo att välja en eftergymnasial yrkesutbildning.

1.18 Studenternas preferenser och deras familjers förväntningar måste sättas i relation till arbetsgivarnas behov. I framtiden kan man använda sig av den kompetenskartan för EU som nyligen tagits fram och de prognoser när det gäller kompetensutbud och arbetsmarknadens behov som denna kompetenskartan tillhandhåller.

2. EU:s politiska ramar

2.1 Vid rådets toppmöte i juni 2010 antogs en ny strategi för tillväxt och sysselsättning, den s.k. Europa 2020-strategin, som bygger på sju flaggskeppsinitiativ och strategidokument med syftet att stärka EU:s inre marknad (inre marknadsakten).

2.2 Flaggskeppsinitiativet "Agenda för ny kompetens och arbetstillfällen", som har till syfte att ge människor rätt kompetens för att bli anställbara och att matcha kompetensutbudet med arbetsmarknadens behov, skapar starka synergieffekter med andra initiativ (industripolitiken, den digitala agendan, innovationsunionen, "Unga på väg", den europeiska plattformen mot fattigdom, etc.).

2.3 Målen i Europa 2020-strategin kommer att stödjas av den föreslagna **fleråriga budgetramen** ⁽¹⁾. Budgeten för Europa 2020 innebär att man investerar i höjd utbildningsnivå i Europa genom att öka anslagen till teoretisk och praktisk utbildning, forskning och innovation.

⁽¹⁾ En budget för Europa 2020 (KOM(2011) 500 slutlig, del I och II, 29.6.2011).

3. Yrkesutbildning – aktuella framsteg och utmaningar

3.1 I dagsläget präglas utvecklingen på arbetsmarknaderna i EU av den finansiella och ekonomiska krisen, globaliseringen, det demografiska trycket, den tekniska utvecklingen och många andra faktorer.

3.2 I Europa 2020-strategins fem övergripande mål ingår bland annat följande:

— Ett mål om att sysselsättningsgraden ska uppgå till 75 % i åldersgruppen 20–64 år.

— Ett utbildningsmässigt mål om att andelen elever som slutar skolan i förtid ska minska från nuvarande 15 % till 10 %.

— Ett önskemål om att öka andelen personer i åldersgruppen 30–34 år som har slutfört en högskoleutbildning (eller motsvarande utbildning) från 31 % till minst 40 % fram till 2020.

3.3 Köpenhamnsförklaringen av den 29–30 november 2002 utgjorde startskottet för den europeiska strategin för utökad samarbete på yrkesutbildningsområdet, vanligen kallad **Köpenhamnsprocessen**.

3.4 En strategisk ram för europeiskt utbildningssamarbete ("Utbildning 2020") antogs av rådet den 12 maj 2009.

3.5 I kommissionens meddelande "Nya insatser för bättre EU-samarbete inom yrkesutbildning för att stödja Europa 2020-strategin" ⁽²⁾ beskrivs de centrala element som kommer att tas upp i samband med Köpenhamnsprocessens nystart, och yrkesutbildningens centrala roll för ett livslångt lärande och för rörligheten betonas.

3.6 EU:s utbildningsministrar och de europeiska arbetsmarknadsparterna tog klart och tydligt ställning i denna fråga genom Bryggekommunikén som antogs i december 2010. I denna kommuniké granskas och fastställs följande prioriteringar för EU-samarbetet på yrkesutbildningsområdet fram till 2020:

— Utökad eftergymnasial yrkesutbildning och yrkesutbildning på högre nivå enligt den europeiska referensramen för kvalifikationer (EQF).

— Flexibilitet och bättre möjligheter till övergång mellan yrkesutbildning och högre utbildning.

⁽²⁾ Meddelande från kommissionen, KOM(2010) 296 slutlig.

— Policydokument om den roll som hög yrkeskompetens har för smart och hållbar tillväxt.

3.7 Med utgångspunkt i de åtaganden som gjordes i Brygge håller kommissionen på att utarbeta en agenda för en högkvalitativ yrkesutbildning med inriktning på såväl grundläggande som fortbildande yrkesutbildning. Processen avslutas med rådets slutsatser (i slutet av 2012).

4. Faktabas för processen för ökat samarbete på yrkesutbildningsområdet

4.1 Europeiskt centrum för utveckling av yrkesutbildning (Cedefop) uppger i sin prognos för kompetensbehovet i framtiden att efterfrågan på medelhöga och höga kvalifikationer kommer att öka fram till 2020 samt att efterfrågan på lågkvalificerad arbetskraft kommer att minska. Den del av EU:s befolkning som är i arbetsför ålder omfattar emellertid fortfarande 78 miljoner lågutbildade personer.

4.2 Cedefops fjärde rapport om forskning om yrkesutbildning i Europa med titeln "Modernising vocational education and training" (en moderniserad yrkesutbildning) ger ett faktaunderlag för processen för att öka samarbetet på yrkesutbildningsområdet. I rapporten fastställs dessutom de prioriteringar i samband med en reform av yrkesutbildningen som ska bidra till EU:s strategi för tillväxt och sysselsättning.

4.3 Det är mycket angeläget att modernisera yrkesutbildningsområdet med tanke på den ökade globala konkurrensen, den åldrande befolkningen, trycket på arbetsmarknaden och målet om ökad social sammanhållning i EU.

4.4 Cedefop tar också upp frågan om hur yrkesutbildningens image och attraktionskraft ska kunna förbättras. Den analys som gjorts av olika indikatorer för yrkesutbildningens attraktionskraft i EU ger generellt sett en negativ bild. På basis av viss forskning har man kunnat identifiera följande huvudgrupper av faktorer som påverkar vår uppfattning om hur attraktiva olika utbildningsvägar är:

a) Utbildningens innehåll och kontext: möjlighet att välja mellan olika utbildningsvägar samt institutionernas, nivågruppingarnas och programmets anseende.

b) De studerandes framtidsutsikter när det gäller utbildning och arbete: tillgång till fortsatta studier (särskilt på högskolenivå) och utsikter att få anställning.

c) Ekonomiska faktorer: kursavgifter respektive möjligheter till finansiellt stöd eller skatteincitament.

4.5 I sin publikation "A bridge to the future" (en bro till framtiden) inriktar sig Cedefop på de framsteg som gjorts när det gäller att formulera och genomföra gemensamma europeiska principer (vägledning och rådgivning, identifiering och validering av icke-formellt och informellt lärande) och instrument⁽³⁾ (EQF, Ecvet, Eqavet och Europass). Syftet med dessa principer och instrument är att bidra till ökad rörlighet för anställda, studerande och utbildare mellan olika utbildningssystem och mellan olika länder. Genom att utveckla och genomföra dessa uppmuntrar man utvecklingen av resultaten av lärandet inom all slags teoretisk och praktisk utbildning på alla nivåer, vilket stöder det livslånga lärandet.

4.6 Den nya forskningsrapporten från Cedefop⁽⁴⁾, i vilken man granskar yrkesutbildning på högre kvalifikationsnivå i sex sektorer i 13 länder, visar att synen på och uppfattningen om yrkesutbildning och den europeiska referensramen för kvalifikationer på nivå 6–8 påverkas av den nationella situationen.

4.7 Europeiska yrkesutbildningsstiftelsen (ETF) framhåller det stora behovet av information om de olika yrkessektorerna och att åtgärderna för att koppla utbildningssektorn till de olika yrkessektorerna måste bygga på fakta. För att göra den eftergymnasiala yrkesutbildningen attraktivare rekommenderar ETF att

- examina ska erkännas i nära samarbete med näringslivet,
- eftergymnasial yrkesutbildning (eller högre yrkesutbildning) ska integreras i systemet för högskoleutbildning,
- utbildningsalternativ och språngbrädor för livslångt lärande ska skapas,
- internationella partnerskap för högre yrkesutbildning ska bildas,
- undervisning bör vara sammansatt av 20 % föreläsningar, 40 % handledning och 40 % praktiska övningstillfällen,
- den undervisande personalen bör bestå av både akademisk personal och sakkunniga från näringslivet.

⁽³⁾ EQF (den europeiska referensramen för kvalifikationer), Ecvet (det europeiska systemet för meritöverföring inom yrkesutbildningen), Eqavet (den europeiska referensramen för kvalitetssäkring av yrkesutbildning) och Europass (en standardiserad "dokumentportfölj" i syfte att främja rörligheten mellan anställningar och den geografiska rörligheten).

⁽⁴⁾ Forskningsrapport 15 från Europeiska centrumet för utveckling av yrkesutbildning: "Vocational education and training at higher qualification levels".

4.8 I en studie som genomförts på uppdrag av kommissionen där man identifierar och analyserar mikro- och hantverksföretagens framtida kompetensbehov⁽⁵⁾ rekommenderas att utbildningsprogram i högre grad än vad som nu är fallet ska ta hänsyn till framtida utvecklingstendenser när det gäller kompetensbehovet. Det behövs mer arbetsbaserade utbildningsprogram och metoder för att erkänna informellt tillägnade praktiska kunskaper, även på europeisk nivå.

4.9 Vid OECD:s informella ministermöte om yrkesutbildning i Köpenhamn i januari 2007 erkändes yrkesutbildningens dramatiskt ökade betydelse. Vid mötet togs initiativ till det analysarbete som år 2010 utmynnade i slutrapporten "Learning for jobs" (att lära för arbetslivet)⁽⁶⁾. En uppföljande studie med inriktning på eftergymnasial yrkesutbildning ("Skills beyond School" – kompetens för livet efter skolan) inleddes i slutet av 2010.

5. Yrkesutbildning ur arbetsmarknadens synvinkel

5.1 De demografiska förändringarna i kombination med det väntade ökade behovet av kvalificerad arbetskraft innebär att Europa trots den ekonomiska krisen står inför en krympande arbetskraft och t.o.m. brist på arbetskraft inom vissa sektorer.

5.2 Den strukturella bristen på kvalificerad arbetskraft i EU är ett faktum. Som en direkt följd av denna brist går europeiska företag miste om tillväxtpotentialer och ökad produktivitet. Bristen på kvalificerad arbetskraft kommer att vara ett av de främsta hindren för ekonomisk tillväxt de närmaste åren.

5.3 Satsningar på grönare sysselsättning och utvecklingen av "silverekonomi", inbegripet sociala tjänster och hälsovårdstjänster, gör det möjligt att skapa nya och värdiga arbeten för alla grupper i arbetsför ålder och att stärka hela den europeiska ekonomins konkurrenskraft och tillväxtpotential. Denna utveckling innebär också att behovet av nya yrkesfunktioner och personer med uppdaterad och förbättrad kompetens kommer att öka.

5.4 Yrkesutbildning kan bidra till att man når det ovan nämnda övergripande målet i Europa 2020-strategin genom att 1) göra det möjligt att gå vidare från yrkesutbildning till specialiserad utbildning och högre utbildning, 2) utveckla yrkesutbildningen på högre EQF-nivåer med hjälp av välfungerande system för yrkesutbildning på gymnasienivå, 3) bidra till att det skapas adekvata strukturer för validering och tillgodoräknande av kompetens som tillägnats genom icke-formellt lärande på alla nivåer och 4) främja utvecklingen av varvad utbildning som med hjälp av vuxnas engagemang stärker ungdomars möjligheter att nå framgång.

⁽⁵⁾ "Identification of future skills needs in micro and craft (-type) enterprises up to 2020. Final Report", FBH (Forschungsinstitut für Berufsbildung in Handwerk an der Universität zu Köln, januari 2011).

⁽⁶⁾ OECD:s rapport om projektet "Learning for Jobs" (med inriktning på yrkesutbildning), <http://www.oecd.org/dataoecd/41/63/43897561.pdf>.

5.5 För att de europeiska företagens konkurrenskraft ska kunna öka är det ytterst viktigt att EU har en rörlig arbetskraft med kompetens och färdigheter som motsvarar de aktuella behoven på arbetsmarknaden. Företagen behöver genomskådliga och jämförbara kvalifikationer, oavsett hur kompetensen har förvärvats.

5.6 Merit- och kvalifikationssystem som bygger på det faktiska inlärningsresultatet kommer att göra det lättare att bedöma en persons kompetens. Detta kommer att bidra till bättre matchning av utbud och efterfrågan på arbetsmarknaderna i EU. Arbetsgivarna värdesätter inte kvalifikationer, utan resultat. Utbildningssystemet bör således i högre grad prioritera det faktiska resultatet av studierna än exempelvis det antal veckor som en kurs omfattar.

5.7 Det är viktigt att kunna gå vidare från yrkesutbildning till högre utbildning, och detta steg skulle kunna förenklas om resultatet uttrycktes tydligare. Den europeiska referensramen för kvalifikationer skulle kunna bli ett lämpligt verktyg för att göra studiemeritssystemen för yrkesutbildning och högre utbildning mer kompatibla, eftersom denna referensram fungerar som ett instrument för att omvandla inlärningsresultat till enheter på motsvarande kvalifikationsnivå.

5.8 Eftergymnasial yrkesutbildning får inte hamna i en gråzon mellan gymnasial yrkesutbildning och högre utbildning. Eftergymnasial yrkesutbildning är strategiskt sett en viktig del av EU 2020-strategin, eftersom den bidrar till att göra yrkesutbildning till ett mer attraktivt karriäralternativ för ungdomar och främjar en höjning av kompetens- och kunskapsnivån. Ur de europeiska små och medelstora företagens synvinkel har vissa framsteg gjorts när det gäller att göra yrkesutbildning på såväl grundläggande som högre nivå mer relevant och attraktiv. Mer måste dock göras på alla nivåer – europeisk, nationell, regional och lokal nivå, samt inom respektive sektor – för att öka mångfalden inom utbudet av yrkesutbildning på högre nivå, underlätta för en övergång mellan olika utbildningsvägar, reformera yrkesutbildningssystemen och fastställa ekonomiska incitament för att stimulera både företagen och enskilda individer att tillhandahålla respektive delta i högre yrkesutbildning.

5.9 Yrkesutbildningens kvalitet är avgörande för att utbildningen ska kunna bli attraktivare. Men en hög kvalitet på yrkesutbildningen kostar pengar, vilket innebär särskilda utmaningar för de små och medelstora företagen eftersom de dels är de största tillhandahållarna av yrkesutbildning på grundnivå, dels måste förbättra kompetensen hos alla sina anställda – det räcker inte bara med de bästa. Med hänsyn till det sistnämnda är utbildning på arbetsplatsen avgörande för att kompetensen inom små och medelstora företag ska kunna höjas.

5.10 Rörlighet över gränserna i utbildningssyfte är en central fråga som länge har omhulats av näringslivet, särskilt när det gäller ungdomar i yrkesutbildning och praktikanter. I Europa är rörligheten ännu inte tillräcklig när det gäller anställda,

studerande och lärare inom yrkesutbildningar. Deras rörlighet kan endast förbättras om de skaffar sig goda kunskaper i minst ett främmande språk.

6. Skälen till yrkesutbildningens och särskilt den eftergymnasiala yrkesutbildningens bristande attraktionskraft

6.1 Termen högre utbildning används ofta synonymt med akademiskt inriktad högskoleutbildning. Högre utbildning ställs ofta i kontrast till yrkesutbildning, där den sistnämnda anses vara på en lägre nivå.

6.2 Yrkesutbildningen har ägnats för lite uppmärksamhet när man har utarbetat strategier för att utveckla och utöka den högre utbildningen. Yrkesinriktad (eller karriärs- eller arbetsmarknadsinriktad) utbildning utgör redan en viktig men samtidigt "osynlig" del av den högre utbildningen.

6.3 Yrkesutbildningssystemen varierar stort inom Europa. Mängden av olika institutionella lösningar skapar förvirring. I vissa länder kan man knappast tala om ett system.

6.4 De nationella utbildningssystemen är i sig ganska svåra att överblicka, och möjligheterna att gå från en utbildning till en annan är begränsade. Eftergymnasial utbildning erbjuds av en rad olika anordnare, t.ex. universitet och högskolor, olika institut för yrkesutbildning på högskolenivå, gymnasieskolor, vuxenutbildningsinstitut, arbetsmarknadens parter och privata företag.

6.5 Examensbevis från yrkesutbildningar är ibland svårbegripliga och kan vara svåra att få tillgodoräkna sig i andra länder. Yrkesutbildningsprogrammen följer inte Bolognaprocessens trestegssystem (kandidat, magister och doktor). Det saknas fortfarande en tydlig uppfattning om hur och på vilken nivå yrkeskvalifikationer ska uppgraderas – inom NQF (de nationella referensramarna för kvalifikationer) eller EQF (den europeiska referensramen för kvalifikationer).

6.6 Det finns ingen koppling mellan de kvalifikationer och den kompetens som tillägnas genom studier och nationella system för yrkesklassificering.

6.7 Industrierbetets status undermineras genom den bild som ofta ges i medierna och på grund av den nuvarande krisen. Detta leder till en ökande brist på förtroende för Europas företag.

6.8 Stigmatisering och lågt socialt erkännande av personer med examen från en yrkesutbildning avskräcker många ungdomar från att välja en sådan utbildningsväg.

6.9 Bristande matematiska kunskaper i grundskolan gör att ungdomarna sedan inte söker sig till yrken inom vetenskap, teknik, ingenjörsvetenskap eller matematik eller till studier med praktisk inriktning.

6.10 Förmågan att reagera är svag när det gäller ständigt ändrade kompetensbehov till följd av de snabba IKT-relaterade förändringarna och den successiva övergången till en ekonomi med låga koldioxidutsläpp.

6.11 Utbildnings- och arbetsmarknadsmöjligheterna anses vara dåliga, t.ex. när det gäller tillgång till fortsatta studier, särskilt på högskolenivå, chanserna till sysselsättning, utkomstmöjligheter, och ett arbete man trivs med och som motsvarar ens utbildning.

6.12 Det råder brist på information och stöd till ungdomar och deras familjer när ungdomarnas yrkesval ska diskuteras för första gången. Föräldrarnas livserfarenheter och karriärval styr ofta det slutliga beslutet om val av skola och framtida jobb. Yrkesvägledningen är alltför ofta fragmentiserad, sätts in för sent och motsvarar inte de verkliga behoven.

6.13 I vissa medlemsstater råder det brist på offentliga finansiella och icke-finansiella incitament för arbetsgivare att investera i och anordna yrkesutbildningar.

6.14 Ramarna för ett samarbete mellan företrädare för näringslivet och utbildningsinstitutionerna är otillräckliga för att kunna leda till att program utformas som skapar balans mellan teoretiska kunskaper och yrkeskompetens. Skolor och högskolor är fortfarande skeptiska till att samarbeta med näringslivet. Vid utbildningsinstitutionerna värdesätts inte sådana erfarenheter som tillägnats i externa miljöer särskilt högt.

6.15 Den nuvarande arbetskraften blir allt äldre. I många länder råder det brist på lärare och utbildare vid yrkesutbildningsinstitutionerna. Vissa lärare och utbildare saknar också uppdaterade erfarenheter från arbetslivet utanför skolan.

6.16 Yrkesutbildningens roll för att bekämpa sociala skillnader är underskattad. De socialt missgynnade eleverna löper större risk att sluta skolan i förtid.

6.17 Yrkesutbildningsområdet, särskilt när det gäller eftergymnasial yrkesutbildning, präglas av könsstereotyper som påverkar karriärutvecklingen.

6.18 Gränsöverskridande rörlighet i utbildningssyfte är ett stort problem när det gäller yrkesutbildning och praktikplatser. Rörligheten bland studerande och lärare på yrkesutbildningar är fortfarande underutvecklad i Europa.

6.19 Det kommer att behövas bättre språkkunskaper för att gränsöverskridande rörlighet ska bli ett möjligt och meningsfullt alternativ.

6.20 Högre utbildning betraktas inte i tillräckligt hög grad som en global utmaning, särskilt inte eftergymnasial yrkesutbildning. Deltagande i det globala kunskapsutbytet bör stödjas.

7. Hur eftergymnasial yrkesutbildning kan göras attraktivare

7.1 Andelen högskolestuderande kan inte längre ses som det enda måttet på modernitet och framsteg. Högskolor och universitet kan inte på egen hand garantera ekonomisk tillväxt och sociala framsteg. Man måste därför identifiera och främja alla alternativa vägar.

7.2 Det bör finnas en nära koppling mellan reformen av högre utbildning och Köpenhamnsprocessen, som syftar till att säkra yrkeskvalifikationers genomskådlighet och kvalitet. Att förena Bolognaprocessen och Köpenhamnsprocessen i en samordnad strategi är avgörande för en hållbar integrering av ungdomar på arbetsmarknaden.

7.3 Den europeiska industrin måste få bättre anseende. Det krävs ett nytt sätt att se på industripolitiken, eftersom den ger ett betydande bidrag till såväl tillväxt och nya arbetstillfällen som innovation. Ett sådant synsätt skulle vara gynnsamt för industrin genom att man poängterar hållbarhet, innovation och den mänskliga kompetens som behövs för att EU:s industri ska behålla sin konkurrenskraft på världsmarknaden.

7.4 Tjänster är avgörande för Europas ekonomi. De står för 70 % av EU:s BNP och ungefär två tredjedelar av det totala antalet arbetstillfällen. Nio av tio nya arbetstillfällen skapas inom tjänstesektorn. De banar väg för nya möjligheter när det gäller eftergymnasial yrkesutbildning.

7.5 I Europa råder det brist på arbetskraft inom många yrken, och större uppmärksamhet bör ägnas åt att skapa balans mellan systemen för teoretisk och praktisk utbildning samt åt att hitta den rätta mixen av allmän utbildning, yrkesutbildning och akademisk utbildning. Den eftergymnasiala yrkesutbildningen utgör ett tydligt exempel på utmaningarna på detta område. Syftet är att fullt ut utnyttja arbetsplatsens potential som värdefull inlärningsmiljö.

7.6 Referensramen för kvalifikationer kan vara mycket användbar inom yrkesutbildningssystemen. Med hjälp av referensramen för kvalifikationer skulle man kunna skapa enhetliga yrkesutbildningssystem, öka överskådligheten så att det blir lättare för studerande, arbetstagare och andra att se vad olika kvalifikationer är värda, främja livslångt lärande och förbättra tillgången till högre utbildning för alla. Det arbete som hittills har gjorts i fråga om referensramen för kvalifikationer har

gett upphov till en ny debatt om yrkesutbildningens utformning och status – om hur begreppet yrkesutbildning ska definieras och förstås.

7.7 En genuin samarbetsanda baserad på ömsesidig tillit och förståelse måste utvecklas mellan utbildningsinstitutioner, näringslivsföreträdare och små och medelstora företag. EESK tror på den nyligen föreslagna "kunskapsalliansen" (7), dvs. att företags- och utbildningssektorn satsar gemensamt på att utveckla nya program för att kunna hantera bristen på innovationskompetens och tillgodose arbetsmarknadens behov. I detta sammanhang utgör kommissionens förslag om att arrangera ett första företagsforum för yrkesutbildning 2012 ett nytt och lovande initiativ.

7.8 Industrisektorerna och företagen själva måste investera i internutbildningar, erbjuda fler möjligheter i fråga om praktikplatser och arbetsplatslokaliserat lärande, låta intresserade och lämpliga anställda bli handledare på plats för praktikanter och för dem som får utbildning på arbetsplatsen, främja att lämpliga anställda arbetar tillfälligt som lärare inom yrkesutbildningssektorn, tillåta yrkesutbildning för anställda på arbetstid och samarbeta med utbildningsanordnare vid utformningen av kurser som stämmer överens med marknadens behov av viss kompetens.

7.9 Utbildningsanordnare bör vidareutveckla metoderna för arbetsintegrerat lärande (dvs. då huvuddelen av lärandet, inte bara praktiken, är förlagd till arbetsplatsen), bör ha en flexibla inställning till yrkesutbildning (flexibla inlärningsmetoder), använda IKT i all yrkesutbildning och ha ett nära samarbete med industrisektorerna så att nya utbildningsbehov kan identifieras.

7.10 I takt med att mångfalden när det gäller yrkesalternativ blir allt större har det blivit både svårare, nödvändigare och mer krävande att ge effektiv yrkesvägledning. Människor, inte minst ungdomar, måste ges en tydlig bild av sina studiemöjligheter och framtidsutsikter. Den traditionella tanken att en grundläggande yrkesutbildning ger kompetens att arbeta inom ett yrke under hela arbetslivet håller inte längre. Yrkesvägledningen måste vara konsekvent, ges tillräckligt med resurser, samt vara proaktiv, objektiv och faktabaserad. Särskild uppmärksamhet måste ägnas åt yrkesrådgivning för funktionshindrade. Denna rådgivning måste vara helt individualiserad, beakta arten av funktionshinder, de eventuella hinder för rörligheten som funktionshindret medför samt eventuella svårigheter som det orsakar när det gäller att skaffa sig kvalifikationer.

(7) Flaggskepsinitiativet "Agenda för ny kompetens och nya arbetstillfällen".

7.11 Familjens roll får inte underskattas. Information, råd och vägledning bör riktas till familjen, eftersom föräldrar och andra familjemedlemmar ofta spelar en avgörande roll när en person ska välja utbildningsväg och yrke. Det krävs mer information, ökad medvetenhet och politiska strategier som bygger på fakta för att ge en tydlig bild av de möjligheter på arbetsmarknaden som högre yrkesutbildning är förknippad med.

7.12 Vid tillhandahållandet av yrkesutbildning krävs det dock fortfarande en avvägning mellan de studerandes önskemål och arbetsgivarnas behov. De studerandes önskemål är relevanta, men det brukar inte räcka att endast ta hänsyn till dessa önskemål. Arbetsgivarnas behov är viktiga, men det är inte alltid lätt att fastställa vilka behov det egentligen handlar om. Balansen är också beroende av vilken finansiering som det offentliga, de studerande och arbetsgivarna kan bidra med.

7.13 Alla studerande inom all utbildning måste garanteras såväl likabehandling som lika tillgång till ekonomiskt stöd för boende, transporter, hälso- och sjukvård och socialförsäkringskostnader.

7.14 Det är viktigt att lärare och utbildare håller hög kvalitet, och de måste vara väl förtrodda med arbetsplatsen. För att lösa sådana problem bör man uppmuntra till flexibla rekryteringsvägar som är utformade så att det blir enklare för personer med industriell kompetens att arbeta inom utbildningsinstitutionerna. Program med syftet att öka lärarnas rörlighet måste utvecklas.

7.15 Arbetsmarknadernas parter spelar en mycket viktig roll när det gäller att göra yrkesutbildningen mer relevant och flexibel. Yrkesutbildningarnas kvalitet bör främjas, och arbetsmarknadens parter bör därför engagera sig mer i utformningen och genomförandet av åtgärder på yrkesutbildningsområdet, inte minst när det gäller läroplaner, för att se till att de kunskaper som lärs ut är relevanta för arbetsmarknaden. Det finns fakta som visar att de länder som samordnar förbindelserna mellan utbildningsinstitutioner och arbetsmarknaden och involverar arbetsmarknadens aktörer i övervakning, tillsyn och certifiering av yrkeskompetens och yrkeskvalifikationer i allmänhet anses som framgångsrika på området. EESK har många gånger tidigare betonat den roll som spelas av de sektorsspecifika och sektorsövergripande råden för sysselsättning och kompetens (8) när det gäller utförandet av analyser av de kvantitativa och kvalitativa behoven på marknaden, och kommittén har även välkomnat den gemensamma satsning på utbildning som arbetsmarknadens parter på europeisk nivå gör i sina gemensamma arbetsprogram (9).

(8) Förberedande yttrande från EESK, EUT C 347, 18.12.2010, s. 1.

(9) Åtgärdsramen för livslång utveckling av kompetens och kvalifikationer (2002) och det självständiga avtalet om inkluderande arbetsmarknader (2010).

7.16 Krisen har visat att många smarta och effektiva lösningar för att bibehålla arbetstillfällena och lansera olika utbildnings- och yrkesutbildningsprogram har utformats på företagsnivå. EESK:s yttrande om EU:s krisåtgärder⁽¹⁰⁾ innehåller ett antal exempel på "god praxis" i detta avseende.

7.17 Rörlighet i utbildningssyfte bidrar till ökad anställbarhet, särskilt för ungdomar, genom den viktiga kompetens som erhålls. EESK välkomnar därför det ambitiösa men politiskt sett nödvändiga riktmärket som kommissionen föreslagit när det gäller rörlighet i utbildningssyfte. Målet är att minst 10 % av dem som slutför en grundläggande yrkesutbildning i EU ska ha studerat eller gjort praktik utomlands under en del av utbildningstiden. Detta borde ge bättre rörlighet i samband med yrkesutbildningen ur såväl kvantitativ som kvalitativ synvinkel genom att yrkesutbildning jämföras med högre utbildning.

7.18 I samband med den grönbok som nyligen offentliggjordes om ömsesidigt erkännande av yrkeskvalifikationer⁽¹¹⁾ inleddes en offentlig diskussion om hur man ska minska och förenkla de strikta regler som gäller för yrkeskvalifikationer, för att den inre marknaden ska fungera bättre och för att stimulera till rörlighet och företagande över gränserna. Det är främst det ömsesidiga förtroendet och samarbetet mellan medlemsstaterna som avgör om det nyligen framlagda förslaget om ett europeiskt "yrkeskort" ska bli en framgång eller inte.

7.19 Kommittén är övertygad om att alla lärare och utbildare, särskilt på yrkesutbildningsområdet, måste ha språkkunskaper på hög nivå för att kunna erbjuda språk- och innehållsintegrerad undervisning ("Utbildning 2020"). EESK stöder de olika åtgärder som planeras på detta område genom företagsplattformen för flerspråkighet⁽¹²⁾ och det civila samhällets plattform för flerspråkighet och som syftar till att säkra möjligheten till livslång språkinlärning för alla⁽¹³⁾.

7.20 Vi lever på 2000-talet och det är hög tid att få bort de stereotyper som finns redan i grundskolan för att i stället främja jämställdhet mellan kvinnor och män på alla utbildningsnivåer och stödja kulturella åtgärder för att vägleda unga kvinnor till studier i naturvetenskapliga och tekniska ämnen, något som också nämns i den europeiska jämställdhetspakten⁽¹⁴⁾.

7.21 Under det senaste årtiondet har länderna utvecklat och genomfört olika metoder för kostnadsfördelning. Detta har förändrat balansen mellan staternas, arbetsgivarnas och de enskildas bidrag. De finansiella åtgärderna omfattar utbildningsfonder,

skatteincitament, utbildningskuponger, individuella lärandekonton samt låne- och sparprogram. De syftar till att öka den privata sektorns investeringar och deltagande i Ecvet.

7.22 Det största finansiella bidraget från EU:s budget till investeringar i människor kommer från Europeiska socialfonden (ESF). För att höja kompetensen och bidra till att bekämpa den höga ungdomsarbetslösheten i många medlemsstater kommer de insatser som nu erhåller stöd från Leonardoprogrammet att förstärkas under den fleråriga budgetramens kommande period⁽¹⁵⁾.

8. Korrekt tillämpning av EU-instrument och EU-principer på nationell nivå

8.1 Införandet av instrument för att utöka EU-samarbetet på yrkesutbildningsområdet har lett till insikten att samarbetet mellan de olika strukturerna måste öka för att instrumenten ska fungera bättre.

8.2 Köpenhamnsprocessen och Bologna-processen får inte fortsätta att utvecklas oberoende av varandra, utan man måste förbättra möjligheten att samordna och jämföra processernas olika instrument. Man bör vara medveten om att Köpenhamnsprocessen inte kommit lika långt i utvecklingen, och att det kommer att ta flera år innan Ecvet⁽¹⁶⁾ och EQF fungerar friktionsfritt.

8.3 EQF, Ecvet och Eqavet kan bidra till att främja lärandet på alla nivåer och inom all slags teoretisk och praktisk utbildning. EQF bör motsvara nivåerna 6–8 i de nationella ramarna för kvalifikationer och därmed jämföras med högre utbildning. Ecvet, det europeiska systemet för meritöverföring inom yrkesutbildningen, måste genomföras så att det stämmer överens med och är kompatibelt med ECTS⁽¹⁷⁾, med tanke på att Ecvet ännu inte är ett funktionsdugligt system.

8.4 EU-instrumenten kan kompletteras med nationella instrument (t.ex. nationella referensramar för kvalifikationer) eller införlivas i nationella bestämmelser (t.ex. om nationella merit-system) om det visar sig behövas i samband med nationella reformer. Det behövs mer omfattande samspel mellan de olika nivåerna (dvs. mellan europeisk, nationell och regional nivå).

8.5 Framsteg måste göras när det gäller genomförandet av ett Erasmus-program för lärlingar. Genom ett sådant program kommer yrkesutbildning att betraktas som likvärdigt med en

⁽¹⁰⁾ Initiativyttrande från EESK, EUT C 318, 29.10.2011, s. 43.

⁽¹¹⁾ Kommissionens grönbok "Modernisering av direktivet om erkännande av yrkeskvalifikationer", KOM(2011) 367 slutlig, 22.6.2011.

⁽¹²⁾ http://ec.europa.eu/languages/pdf/business_en.pdf.

⁽¹³⁾ http://ec.europa.eu/languages/pdf/doc5080_en.pdf.

⁽¹⁴⁾ 3073:e mötet i rådet (sysselsättning och socialpolitik, hälso- och sjukvård samt konsumentfrågor) den 7 mars 2011.

⁽¹⁵⁾ En budget för Europa 2020 – KOM(2011) 500 slutlig, 29.6.2011.

⁽¹⁶⁾ Det europeiska systemet för meritöverföring inom yrkesutbildningen, vilket bidrar till validering, erkännande och ansamling av arbetsrelaterad kompetens och kunskap.

⁽¹⁷⁾ *European Credit Transfer System*, det europeiska systemet för överförande av studiemeriter.

högre utbildning, vilket ska bidra till att främja yrkesutbildningen. Detta gör att yrkesutbildningen får en internationell dimension, bristen på rörlighet inom yrkesutbildning åtgärdas och eftergymnasial yrkesutbildning blir synligare och attraktivare.

8.6 Kommissionen bör emellertid avvakta med att skapa nya instrument tills man har utvärderat det potentiella mervärdet i de befintliga instrumenten. Det behövs bättre kommunikation

och samarbete inom och mellan de befintliga instrumenten för att målsättningarna ska kunna omsättas i praktisk handling.

8.7 EESK har utarbetat ett antal högkvalitativa yttranden om de relevanta instrumenten – om Ecvet⁽¹⁸⁾ och Eqavet⁽¹⁹⁾ och om möjligheten att jämföra yrkesutbildningsmeriter mellan medlemsstaterna⁽²⁰⁾.

Bryssel den 19 januari 2012

Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande
Staffan NILSSON

⁽¹⁸⁾ EESK:s yttrande, EUT C 100, 30.4.2009, s. 140.

⁽¹⁹⁾ EESK:s yttrande, EUT C 100, 30.4.2009, s. 136.

⁽²⁰⁾ EESK:s yttrande, EUT C 162, 25.6.2008, s. 90.

BILAGA

till Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs yttrande

Följande ändringsförslag som fått en fjärdedel av de avgivna rösterna avslogs under debatten (artikel 54.3 i arbetsordningen):

Punkt 1.10

Ändra enligt följande:

"Näringslivsorganisationerna bör delta aktivt i rådgivnings- och studievägledningssystemen, eftersom de ~~lämpar sig bäst för~~ är de viktigaste aktörerna när det gäller att ge information om olika yrkesutbildningsalternativ och möjligheterna på arbetsmarknaden. De bör hjälpa utbildningsanordnarna att utveckla ett arbetsintegrerat lärande och nya metoder."

Resultat av omröstningen:

Röster för:	81
Röster emot:	100
Nedlagda röster:	20

Punkt 1.18

Ändra enligt följande:

"Man bör försöka se till att ~~Studenternas~~ Studenternas preferenser och deras familjers förväntningar ~~måste sättas i relation till~~ ligger i linje med arbetsgivarnas behov. I framtiden kan man använda sig av den kompetenskartan för EU som nyligen tagits fram och de prognoser när det gäller kompetensutbud och arbetsmarknadens behov som denna kompetenskartan tillhandhåller."

Resultat av omröstningen:

Röster för:	75
Röster emot:	127
Nedlagda röster:	18
